

taalcultuur

Leonie Cornips (1960, Heerlen), bijzonder hoogleraar Taalcultuur in Limburg aan de Universiteit Maastricht, doet onderzoek naar de relatie tussen de gesproken talen en dialecten in Limburg en de identiteit die eraan ontleend wordt. Hier doet ze tweewekelijks persoonlijk verslag van haar zoektocht.

Taal dicht bij huis

Hoe dicht woont u bij de plek waar uw ouders en grootouders geboren zijn? Ik vraag dit omdat het Meertens Instituut een indrukwekkende interactieve website gelanceerd heeft. Deze geeft antwoord op vragen over de herkomst en verspreiding van drie tot vier generaties in de 20ste eeuw in Nederland. Hoeveel van de huidige inwoners van bijvoorbeeld Gennep, die in 2007 tussen de 30 en 50 jaar oud waren, zijn in Gennep geboren? Zijn hun (groot)ouders ook daar geboren? En waar wonen de nakomelingen van de inwoners van Gennep van een eeuw geleden?

De website heeft flink wat aandacht gekregen in de media. Het grote nieuws is volgens *NRC Handelsblad* en *de Volkskrant* dat veel Nederlanders in en nabij dezelfde streek wonen als hun ouders en (over)grootouders. We blijken dus - waar we ook in Nederland wonen - verknocht te zijn aan de eigen streek. Toch wedijveren juist de regio's aan de landrand om de titel honkvastheid. Zo vindt *BN De Stem* dat generaties Zeeuwen het meest aan huis en haard gehecht zijn en schrijft Guus Urlings in deze krant: 'Van alle inwoners van dit land zijn de Limburgers, en vooral de Zuid-Limburgers, het meest verknocht aan hun eigen streek'. De aantrekkingskracht van de website schuilt er dus in dat Zeeland, Limburg of de Achterhoek min of meer kunnen beweren dat de eigen regio het meest uniek is. Volgens Urlings is immers 'het gevoel van *onger os* te zijn' de reden dat generaties Limburgers niet verhuizen. Het benadrukken van het unieke aan de eigen regio en tegelijkertijd van het verschil met een andere, zorgt voor gevoelens van gemeenschappelijkheid.

Waarom zijn we zo gefascineerd door opeenvolgende generaties die om en nabij dezelfde plek geboren zijn? Het kan niet anders dan dat die aantrekkingskracht te maken heeft met de gedachte dat 'taal' en 'cultuur' glanzende parels zijn met een onveranderlijke kern die vanaf het begin der tijden van vader op zoon, en van moeder op dochter ongewijzigd doorgegeven worden. Mijn collega-onderzoeker Bloothoofd, die de website tot stand bracht: 'Omdat je kunt verwachten dat talige en cultu-

rele uitingen beter behouden blijven in plaatsen en gebieden waar betrekkelijk weinig verhuisd wordt'.

Maar er knaagt iets aan deze gedachte. De website, hoe imposant ook, geeft aan waar mensen geboren zijn, maar niet hoe mobiel ze tijdens hun leven geweest zijn. Personen kunnen hun hele leven pendelen, vele malen elders wonen maar in hun geboorteplek terugkeren. Bovendien is de relatie tot een bepaalde regio en taalcultuur nooit vanzelfsprekend of natuurlijk. Wij als groep geven met onze ideeën, gevoelens en in wat we doen vorm en betekenis aan die relatie met de eigen streek. Elke groep

kan zo die relatie en gehechtheid steeds anders en op meerdere wijzen vormgeven en invullen. Het is daardoor dat taal en cultuur in ons eigen leven verandert en in het leven van anderen om ons heen. We beïnvloeden elkaar continu, waar we ons ook bevinden, zelfs tot in de uiterste puntjes van Nederland.

En is het wel zo dat Zuid-Limburg zo honkvast is voor heel de twintigste eeuw? Wanneer ik mijn ge-

boorteplaats Heerlen intik, zie ik dat 33 procent van de ouders van mijn generatie ook in Heerlen geboren is en van hun grootouders slechts 6 procent. Er is dus een scherpe daling te zien tussen ouders en grootouders. Brunssum toont hetzelfde beeld. Amsterdam toont een dergelijke breuk niet: iets meer dan 20 procent van de ouders en van de grootouders is in Amsterdam geboren. Die twee generaties in Amsterdam zijn dus veel 'honkvaster' dan die van Heerlen en Brunssum.

Het interessante is dus dat de website verschillen per gemeente laat zien, maar deze verschillen praktisch uitgumt wanneer we die gemeenten samenvoegen tot (grotere) regio's. Heerlen verschilt over drie generaties aanzienlijk van Maastricht, maar die verschillen verdwijnen als we Zuid-Limburg als geheel met Noord-Limburg vergelijken. En het verschil tussen Zuid- en Noord-Limburg verdwijnt als we Limburg met een andere provincie vergelijken. Het fascinerende van de website is dus dat het bij elkaar voegen van meer gegevens, kleine maar betekenisvolle plooiën in het grotere geheel gladstrijkt.

